

Správně odchovávat telata

V polovině prosince loňského roku pořádala firma Alltech pro chovatele skotu řadu odborných seminářů Telata 2010. Odborníci i se zkušenostmi ze zahraničí přednášeli o komplexní péči o telata, a to o péči po porodu, výživě, hygieně chovu i zdravotních problémech.

O zásadách, které je třeba dodržet po narození telat a při jejich odchovu, přednášeli Sylvie Andrieuová (Alltech European Ruminant Technical Manager), Dr. Anna Catharina Bergeová (švédská veterinární lékařka) a MVDr. Martin Vlček.

■ Odchovat zdravá telata

Chovatel skotu očekává, že se během odchovu telatům vyhnou zdravotní problémy, že odchov bude ekonomicky přínosný i proto, že tele bude co nejdříve přijímat pevné krmivo. Podle Sylvie Andrieuové jsou pro bezproblémový odchov telat důležité tři faktory, a to kvalita a systém krmení, patogenní zátěž prostředí a imunita zvířete. Novorozená telata jsou velmi citlivá k infekci, protože v podstatě nemají vlastní imunitu, jejich imunitní reakce jsou velmi slabé, protože vzhledem k typu placenty nedochází u přežvýkavců k přestupu mateřských protilátek do krve telat. Aktivní tvorba protilátek začíná okolo 2 – 3 týdnů věku telat. Do té doby jsou závislá na protilátkách přijatých pasivně kolostrem a mlékem zajišťujících tzv. kolostrální a laktogenní imunitu. Dostatečný přísun kolostra se tak stává zcela rozhodujícím pro další úspěšný odchov telat. Čím vyšší je pasivní imunita na začátku, v prvních hodinách života telete, tím kratší je okno mezi jejím ukončením a nastartováním aktivní imunity. Proto je rozhodující z hlediska následujícího zdravotního stavu telat kvalita kolostra a jeho včasné podání v dostatečném množství. Tele by mělo přijmout 200 g imunoglobulinů (Ig) během prvního dne života, tzn. že by mělo vypít 1,5 litru kolostra do dvou hodin po porodu, resp. během prvních dvou hodin s minimálním obsahem 50 g Ig/l a 2,5 litru stejně kvalitního kolostra v dalších 22 hodinách

života. Bylo zjištěno, že správný příjem kolostra má vliv na přírůstek hmotnosti telat – jaloviček a jejich věk při prvním zapaštění. Podle Sylvie Andrieuové při příjmu čtyř litrů mléčiva byl ve sledovaných chovech (v USA) denní přírůstek hmotnosti průměrně 1030 g a věk při prvním zapaštění 13,5 měsíce a v případě příjmu pouze dvou litrů mléčiva to bylo 800 gramů a 14 měsíců.

Kvalita kolostra je v USA pravidelně sledována spíše ve velkých chovech (nad 500 kusů dojnic) než v malých, ale jen polovina z nich ji hodnotí pomocí přístroje – kolostrometru, ostatní spíše vizuálně a podle velikosti prvního nádoje krávy – matky. Při tomto hodnocení u 400 chovů bylo zjištěno, že v chovech, kde vůbec nesledují kvalitu kolostra, existuje čtrnáctkrát vyšší pravděpodobnost vzniku zdravotních problémů u telat způsobených selháním přenosu protilátek z kolostra než v chovech, kde se hodnocení kvality kolostra věnují.

Je známo, že je přímá závislost mezi obsahem imunoglobulinů v séru telat a jejich úhyny. Pokud je tato hladina vyšší než 10 g/l, úhyny telat do odstavu se pohybují okolo 4 %. Riziko selhání pasivního přenosu protilátek stoupá až trojnásobně s prodlužující se dobou podání prvního mléčiva po narození delší než čtyři hodiny. Imunoglobuliny (Ig) jsou velké molekuly, které procházejí u novorozených telat stěvním výstelkou do krve, ale průchodnost stěvním epitelu postupně klesá. Kritickým časem je šest hodin po narození, k maximálnímu vstřebávání Ig dochází tři hodiny po narození.

Sylvie Andrieuová popsala výsledky hodnocení doby prvního napití telat po porodu ve stádech v USA. Ve stádech s počtem krav více než 500 je tento čas průměrně 2,8 hodiny,

Podestýlku pro telata by měla tvořit vysoká vrstva suché slámy

Foto Alena Ježková

v menších stádech se první mléčivo podává telatům později.

Navíc čerstvě narozené tele nemá střevo osídleno bakteriemi, které by bojovaly proti patogenům v prostředí či v organismu. Proto je letální dávka – počet patogenních mikroorganismů, velmi nízká, tudíž je nezbytná maximální hygiena porodního kotce a časná separace telete od matky, která je pro něho zdrojem patogenů. Sylvie Andrieuová uvedla, že v USA se za posledních 16 let zdvojnásobil počet chovů, ve kterých separují telata od matek již před prvním napitím, ale polovina chovatelů dojnic odděluje telata od matek příliš pozdě, tedy s negativními důsledky na zdraví odchovávaných telat. Přednášející ještě jednou na závěr zopakovala, že klíčem k úspěšnému odchovu telat je kolostrum. O kvalitě kolostra rozhoduje podle přednášející počet parit krávy (prvotelky mají nižší kvalitu kolostra), objem prvního nádoje, tepelný stres a samozřejmě výživa suchostojné krávy.

■ Management odchovu

O svých zkušenostech z desetileté praxe v odchovných telat v Kalifornii přednášela praktická veterinární lékařka Anna Catharina Bergeová. Podle ní se stále ještě na odchov telat hledí jako na vedlejší produkt vý-

roby mléka, ale tento pohled je nutné změnit a uvědomit si, že telata jsou budoucností chovu skotu. Nedostatek na počátku odchovu, zejména v napájení kolostrem se projevují po celý produkční věk zvířete.

Chovatelé v Kalifornii jsou obecně považováni za velmi úspěšné v chovu skotu a odchovu telat. Anna Catharina Bergeová pracovala po dobu pěti let v 33 odchovných a hodnotila výživu telat kolostrem. Odebírala krev asi u 733 telat a pomocí refraktometru zjišťovala obsah celkového proteinu pro posouzení správnosti a včasnosti napájení telat kolostrem.

Při selhání pasivního přenosu imunity (pozdní napájení a nekvalitní mléčivo) se zvyšuje mortalita telat až na 45 %. Pokud se v chovu nevyskytuje významný patogenní mikroorganismus a přesto jsou úhyny telat vysoké, jsou vždy vinny problémy s podáním mléčiva telatům.

Podle některých autorů činí cena čtyř litrů kolostra okolo 423 dolarů a určuje ji snížení mortality telat, snížení nákladů na veterinární péči a ovlivnění užitkovosti krav.

V Kalifornii jsou dva základní způsoby odchovu telat, buď se odchovávají na farmě dojnic, kde se narodila, nebo jsou odvážena na ranče se zaměřením jen na odchov telat.

Princípem řízení odchovu musí být podle přednášející to, že ošetřovatelé, kteří napájí telata, musí být zodpovědní jen za tuto práci. Vždycky je chybou, když například dojíčí mají ještě napájet telata kolostrem, ale nedělají to, protože často je to pro ně vedlejší nedůležitá práce.

Ve velkých odchovných v Kalifornii se také používá pasterace kolostro. Důvodem je výskyt paratuberkulózy ve stádech skotu. Telata se mohou touto chorobou nakazit během prvních dvou měsíců života, proto se krmí pasterovaným kolostrem.

Starší telata se mohou krmít zbytkovým mlékem nebo mléčnou náhražkou (MR). Správným zdrojem bílkovin z hlediska zdravotního stavu telat v mléčné náhražce je mléčná bílkovina, nikoliv např. rostlinná (sója). Důležité je vždy zjištění poměru mezi procentem bílkovin a procentem tuku v náhražce. V mléce bývá tento poměr 25 % : 32 %, v kolostru je dokonce 45 % bílkovin. Podle přednášející je mléko lepším krmivem než mléčné náhražky, optimální podíl proteinu je 25 %, náhražky mívají tento poměr 20 % : 20 %, často ale také 23 % bílkovin : 19 % tuku nebo 20 % : 18 %. V odchovných v USA byly po-

rovnávány výsledky odchovu při krmení pasterizovaným mlékem a mléčnými náhražkami. Při krmení MR byla mortalita telat 11,6 %, u telat krmených mlékem to bylo 2,3 %, náklady na terapii a léčbu se snížily o 63 %, denní přírůstek stoupl o 34 %.

Zdravá telata jsou podle přednášející velmi odolná i vůči nízkým teplotám prostředí. Telata do tří týdnů věku mají hranici termoneutralní zóny 15 °C a nad tři týdny věku je to 10 °C. Potřeba energie pro zachovnou dávku je v letních měsících 1,6 Mcal ME denně. V případě, že teplota prostředí klesne z 10 na 4 °C, potřeba energie se zvyšuje o 32 %. Pro kompenzaci zvýšeného požadavku telat na energii v zimních měsících může chovatel buď jednoduše přidat jedno krmení, tj. napájení denně, nebo zvýšit sušinu mléka (či MR) na 15–18 % (ale ne více než na 18 %, protože v tom případě by docházelo k osmotickým průjmům telat) a také kontrolovat teplotu mléka k napájení, která by měla být 40 °C, a to pro všechna telata, tzn. že žádné z nich by nemělo dostat (ani v zimních měsících) chladný nápoj. Je také nutné pro telata vytvořit vhodné prostředí ve stáji, zajistit pro ně vysokou vrstvu

suché slámy, zamezit průvanu, pro nemocná, resp. léčená zvířata je dobré využívat přikrývky (deky). Farmář by neměl zapomenout, že levné teplo lze získat ze slunce, přístřešky by tedy měly být orientovány jižně.

Při krmení telat startery je rozhodující jejich chutnost a struktura. Spotřeba starteru telaty je také ovlivněna tím, zda se zkrmuje čerstvě (pravidelně odstraňovat nezkonsumované zbytky a doplňovat čerstvý starter). Anna Catharina Bergeová uvedla, že čím více mléka (nebo MR) tele vypije, tím více žere pevného krmiva. V době odchovu je nezbytné měřit individuálně u každého telete spotřebu starteru a při příjmu alespoň 900 g za den se telata odstavují. V žádném případě není správné pracovat s průměrnou denní spotřebou starteru u skupiny telat.

V další klinické studii se Anna Catharina Bergeová zabývala hodnocením toho, jestli může zkrmování kolostro pomocí také starším telatům. Při doplňování 70 g sušeného kolostro do mléčné náhražky u dvoutýdenních telat došlo ke snížení výskytu průjmů o 40 %, zvýšil se průměrný denní přírůstek hmotnosti a stoupla spotřeba koncentráту (starteru).

Přednášku Anna Catharina Bergeová uzavřela tím, že správným řízením odchovu a optimálním napájením kolostrem lze zabránit 90 % úhynů telat do odstavu.

■ Zahraniční zkušenosti

Předchozí přednášky doplnil o své zkušenosti z praxe v USA MVDr. Martin Vlček. V úvodu se zmínil o spíše negativním jevu v chovu skotu v USA, a to nadužívání antibiotik a hormonálních prostředků.

Řekl, že o narození zdravého telete se rozhoduje již péčí o plemenič – matku, zejména v době stání na suchu, a to v oblasti výživy i možnosti vakcinace. V době porodu je třeba dodržovat maximální hygienu v porodním boxu, chovatel si také musí uvědomit, že do podestýlky se dostává od jedné krávy až 15 litrů plodových vod, které jsou ideálním místem pro růst bakterií.

Kolostrum, které se telatům zkrmuje, má mít hustotu minimálně 1050 g/cm³. Mleziva s hustotou vyšší než 1070 g/cm³ jsou hodnocena jako vynikající a podle zkušeností MVDr. Vlčka navštívení chovatelé v USA považují tuto hodnotu hustoty za minimální. Mlezivo je možné skladovat zchlazené (mražené) nebo okyselené (nejlépe kyselinou citrónovou, kterou telata lépe přijímají, než např. mravenčí).

Existuje také možnost prodloužení zkrmování směsného kolostro, které lze také míchat s mléčnou náhražkou. Tímto způsobem se dá zmenšit imunitní okno mezi pasivní a nástupem aktivní imunity telat.

Společně s mlékem či mléčnou náhražkou se krmí starter, o kterém se ví, že rozvíjí sliznici bачору chemicky, a to produkcí kyseliny máslé a propionové. Pro mechanickou stimulaci, tedy odstranění keratinu z papil a zvýšení absorpční plochy, se dá použít seno.

Telata jsou potom odstavována tehdy, jestliže sežerou tři dny po sobě minimálně 900 gramů starteru. Spotřebu starteru zjišťují ošetřovatelé jednoduše pomocí tří odměrek s obsahem 300, 600 a 900 gramů, které postupně používají podle individuální žravosti telat. □

Alena Ježková

Venkovních individuální boxy jsou nečastějším ustájením telat v období mlezivové a mléčné výživy

Foto Alena Ježková